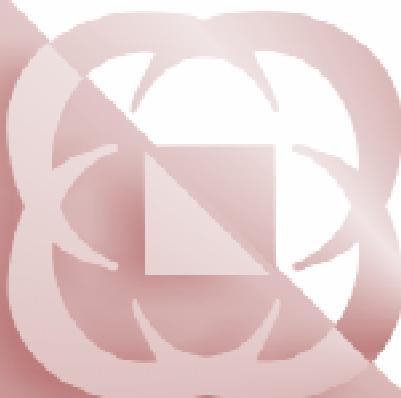

રિટેલ કેર માર્કેટ

નોંધનાલ સ્ટોર એક્સ્પોર્ટ
અંડ ઇંડિયા લિમિટેડ

રિટેલ ડેટ માર્કેટ

એનએસઈ દ્વારા છૂટક રોકાણકારો માટે, તેઓ જે રીતે શેરોની લે-વેચ કરતા આવ્યા છે તે જ રીતે દેશનાં વિવિધ સ્થળોએથી રજિસ્ટર્ડ એનએસઈ બ્રોકર્સ અને તેમના સબ-બ્રોકર્સ મારફત સરકારી સિક્યુરિટીઝ (જામીનગરીઓ)ની લે-વેચ કરી શકે તેવી ટ્રેડિંગ સુવિધાનો શુભાંબ કરાયો છે. આ માર્કેટને એનએસઈ નું “રિટેલ ડેટ માર્કેટ” કહે છે.

સરકારી સિક્યુરિટીઝ : સરકારી સિક્યુરિટીઝ એ ભારતીય રિજર્વ બેન્ક દ્વારા ભારત સરકાર વતી ઈશ્યૂ કરાયેલાં ડેટ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ (ત્રાણ ખત) છે અને તેમને લુ-સેક્સ કે ગિલ્ડ્સ કહે છે. સરકારી સિક્યુરિટી કેન્દ્ર સરકારના સીધી જવાબદારી અને સંપૂર્ણ પાઠભાગ ધરાવે છે તથા એને સાથેલોમ ત્રાણ પણ કરે છે. એના વ્યાજની નિયમિત ચુકવણી તથા અંકિત મૂલ્યની પરતચુકવણી માટે કેન્દ્ર સરકાર ભારતીય રિજર્વ બેન્ક મારફત ખાતરી આપે છે. એકવાર ઈશ્યૂ કરાયા પછી સેક્ટરી માર્કેટમાં એમનું ટ્રેડિંગ થાય છે. સરકારી સિક્યુરિટીઝનું મોટા ભાગનું ટ્રેડિંગ હોલસેલ ધોરણે બેન્ક-બેન્ક વચ્ચેના માર્કેટમાં થાય છે. એમાં ભાગ લેનારમાં મુખ્ય છે જેન્સે અને નાણાકીય સંસ્થાઓ, મ્યુચ્યુઅલ ફંડ્સ, ઈચ્યોરન્સ કંપનીઓ, પ્રાઇમરી ડાલરો, પ્રોવિંટ ફંડ્સ, ફર્સ્ટ્સ્ટેચર અને વ્યક્તિગુણીયાના મોટા ભાગના માટે કાયદેમસની જરૂરિયાત હેલવાથી તેઓ સરકારી સિક્યુરિટીઝની સિક્યુરિટીઝની સિક્યુરિટીઝની લે-વેચ કરે છે.

એનએસઈ દ્વારા જાન્યુઆરી ૨૦૦૩ માં રિટેલ ડેટ માર્કેટની શરૂઆત કરાઈ તે પૂર્વે છૂટક રોકાણકારો સરકારી સિક્યુરિટીઝની ખરીદી અને વેચાણ કરી શકતા ન હતા.

રિટેલ ડેટ માર્કેટમાં સિક્યુરિટીઝની ખરીદી / વેચાણ માટે મારે કોનો સંપર્ક કરવો ?
એ જ એનએસઈ બ્રોકરનો જેમની મારફત તમે આત્માર સુધી શેરો અને ડેરિવેટિવ્ઝની લે-વેચ કરતા આવ્યા છો.

શું મારે એનએસઈ બ્રોકર પાસે કલાયન્ટ તરીકે ફરી રજિસ્ટ્રેશન કરાવણું પડશે ? અને એની વિધી શી છે ?

જે બધા ઈન્વેસ્ટરોએ એનએસઈ બ્રોકર પાસે અગાઉ રજિસ્ટ્રેશન કરાવેલું છે તેમણે ફરી કોઈ પણ પ્રકારનું રજિસ્ટ્રેશન કરાવણું જરૂરી નથી. બ્રોકર પાસેનું હાલનું રજિસ્ટ્રેશન માન્ય ગણશે અને તેનો ઉપયોગ રિટેલ ડેટ માર્કેટમાં ટ્રેડિંગ માટે ફરી શકાશે.

હું મારા એનએસઈ બ્રોકરને દેવા/વેચવાની સૂચના કેવી રીતે આપું ?
તમે જે રીતે ઈડિચ્યુલ શેરોના ટ્રેડિંગ માટે કરો છો, તે જ રીતે બધી ઔર્ડર સૂચનાઓ બ્રોકરને આપવાની છે.

સરકારી સિક્યુરિટીઝનું અંકિત મૂલ્ય શું છે ? નાનામાં નાની ઔર્ડર સાઈઝ કેટલી ?
રિટેલ ડેટ માર્કેટમાં ટ્રેડિંગ માટે ઉપલબ્ધ કરાયેલી બધી જ સરકારી સિક્યુરિટીઝનું અંકિત મૂલ્ય હશે રૂ.૧૦૦/- . રોકાણકાર ઓછામાં ઓછા ૧૦ યુનિટ માટે ઔર્ડર મુકવાનો રહેશે.

રિટેલ ડેટ માર્કેટમાં ભાવ કેવી રીતે ગણાય છે ?
જ્યારે રોકાણકાર કોઈ સરકારી સિક્યુરિટી ખરીદી છે ત્યારે તેમને, પછીની વ્યાજ ચુકવણીની તારીખે પૂરા છ મહિનાનું વ્યાજ મળે છે, પછી ભલેને તેમણે તે સિક્યુરિટી છ મહિના સુધી ધારણ ન કરી હોય. આ કારણે, ખરીદીની તારીખે ખરીદકર્તાએ વેચાણકર્તાની, છેલ્લી વ્યાજ ચુકવણીની

તારીખથી ખરીદીની તારીખ સુધી સિક્યૂરિટી પર જમા થયેલું વ્યાજ ચુકવણું પડે છે. ભાવ દરાવતી વખતે સિક્યૂરિટીના ભાવમાં, આ જમા થયેલું વ્યાજ ઉમેરવામાં આવે છે. આવા જમે વ્યાજ સહિતના ભાવને 'ઈરી પ્રાઇસ' કહે છે. અને જમે વ્યાજ વિનાના સિક્યૂરિટીના ભાવને 'કલીન પ્રાઇસ' કહે છે.

$$\text{ઉદાહરણ : } 7.44\% \text{ ની લુઓઆઈ 2017 ની કલોટ કરાયેલી કલીન પ્રાઇસ છે રૂ. 112.40$$

સેટલમેન્ટના તારીખ : ૧૧ જાન્યુઆરી ૨૦૦૨
 ૧૦૦ ચુનિદસનું અંકિત મૂલ્ય = રૂ. 10,000
 જમા થયેલું વ્યાજ = વ્યાજ દર \times
 છેલ્લી વ્યાજ ચુકવણીની તારીખથી થયેલા દિવસ / ૩૬૦
 આ કિસ્સામાં જમા થયેલું વ્યાજ = $\frac{7.44 \times 933}{360} = 2.76$
 (રૂ. 100 ના અંકિત મૂલ્ય ટીકા)
 ઈરી પ્રાઇસ = કલીન પ્રાઇસ + જમા થયેલું વ્યાજ = 112.40 + 2.76 = 114.26
 ચુકવણીપાત્ર રકમ = $\frac{\text{ઈરી પ્રાઇસ} \times \text{અંકિત મૂલ્ય}}{100} = \frac{114.26 \times 10,000}{100}$
 = રૂ. 11,426

વ્યાજ ચુકવણીની તારીખની જાણ મને શી રીતે થાય ?

સરકારી સિક્યૂરિટીઝના વ્યાજની ચુકવણી છ મહિનાના નિયત સમયગાળે થતી હોય છે. વ્યાજ ચુકવણીની તારીખો વેબ-સાઈટ પર તેમ જોડેંગ સ્કીન પર પણ આપવામાં આવે છે. ભારતીય રિઝર્વ બેન્ક વ્યાજ ચુકવણીની તારીખ પહેલાંના તારીખ દિવસને બંધ મુદ્દત (શાટ પીરિયડ) તરફે જાહેર કરે છે. એનાંથી વ્યાજ ચુકવણી અગાઉ જે તે સિક્યૂરિટીઝનો ડ્રેડિંગની મોફ્ઝીની જાહેરત કરશે. તે જ રીતે, બંધ મુદ્દત પૂરી થયેથી એનાંથી એનાંથી જે તે સિક્યૂરિટીઝનું ડ્રેડિંગની જાહેરત કરશે.

મારા સોદાની પતાવટ કેવી રીતે થશે ? એનું સેટલમેન્ટ સાર્કલ શું છે ?

રિટેલ ટેટ માર્કેટના સોદાની પતાવટ ઈક્વિટીની જેમ જ રી + ૩ (કામકાજના દિવસ) રોલિંગ ઘોરણે થાય છે. મારે ખરીદીના સોદામાં, કલાયન્ટે એનાંથી બ્રોકરને એ રીતે પેમેન્ટ કરી દેવું જરૂરી છે કે લેટી એ પે-ઈન દિવસ કરતાં ખાસનું વહેલું ડિલિવર થઈ જાય અને પછી એનાંથી પ્રોકર દ્વારા એ સિક્યૂરિટી કલાયન્ટના બેનિફિશિયરી અકાઉન્ટમાં પે-આઉટ ભાડ જમા કરાશે. એ જ રીતે, વેચાણના સોદામાં કલાયન્ટે એનાંથી પ્રોકરના પૂલ અકાઉન્ટને ડિલિવરી આઉટની સૂચના નિધારિત સેટલમેન્ટના દિવસથી ખાસ્સી વહેલી, વેચાણ માટેની કોન્ફ્રેક્ટ નોટ મળેથી તરત જ આપી હોવાની રહે છે, અને એનાંથી પ્રોકર પે-આઉટ પછી કલાયન્ટને પેમેન્ટ કરશે.

જો મારી એનાંથી પ્રોકર મારફત ખરીદિલી/વેચેલી સિક્યૂરિટી મને મળે નહીં / ડિલિવર ન કરું તો શું થાય ?

એનાંથી સસીનેલ આ હેતુ મારે ખાસ અતિગાંધી રચાયેલા સેટલમેન્ટ ગેર્સી ફંડ મારફત નેટ સેટલમેન્ટ જવાબદીની નાણાકીય ગેર્સી પૂરી પાડતી હોવાથી ઈક્વિટી માર્કેટની જેમ જ, જે ડિલિવરી આપનાર પ્રોકર પોતાની જવાબદીની પૂરી કરવામાં નિષ્ફળ જાય તો રેકાણકારને નુકસાન જરૂરું નથી.

શોર્ટ ડિલિવરીઝના ડિસ્સામાં, સેટલ ન થયેલી પોઝિશન્સની લીલામી કરતી નથી પણ તેને સીધી જીરો કૂપન થીલ કર્વ (કેડસીવાયસી) વૅલ્યુઅશન પ્રાઇસ વત્તા મૂલ્યના ૫% ના હંડ પર નિર્ધારિત કરાય છે.

અરીકર્તા નીચેનાં એકી ને વળતર વધુ હશે તે મેળવવા પણ બનશે :

- ૧) સોદાની તારીખથી કલોજ-આઉટની તારીખ સુધીમાં નોંધાયેલો સહુથી લિંચો ટ્રેડિંગ ભાવ અથવા
- ૨) કલોજ-આઉટ તારીખે જે તે સિક્યુરિટીના બંધ ભાવ વત્તા કલોજ-આઉટ તારીખ માટે ઓવરનાઈટ FIMMDA-NSE MIBOR ના દરે ગણાયેલું વ્યાજ.

શું મારા હાલના ડિપોઝિટરી અકાઉન્ટનો ઉપયોગ લુ-સેક્સના ટ્રેડિંગ માટે કરી શકું ?
રોકાણકારો સરકારી સિક્યુરિટીઝની લોણ-દેણ માટે ડિપોઝિટરીજ પાસેના તેમના વર્તમાન બેનિફિશિયરી અકાઉન્ટનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

જે હું આવતી વ્યાજ ચુકવણીની તારીખ સુધી સિક્યુરિટીજ ધરાય કરી રાણું, તો મને વ્યાજ કેવી રીતે મળશે ?

જે બધા રોકાણકારો ડિપોઝિટરીજ પાસેના તેમના બેનિફિશિયરી અકાઉન્ટમાં બિનલોટિક સ્વરૂપે સરકારી સિક્યુરિટીજ ધરાવતા હશે તેમને સંબંધિત ડિપોઝિટરી તરફથી વ્યાજની ચુકવણી પ્રામ થશે.

જે મારી અને એનએસઈના પ્રોકર વચ્ચે વિવાદ ઉદ્ભલવે તો મારે હોનો સંપર્ક કરવો ?

પ્રોકર કલાયન્ટ કરારમાં દર્શાવાય છે કે પ્રોકર અને કલાયન્ટ વચ્ચેના કોઈ પણ વિવાદ તાબદીનો
એનએસઈના મુંબઈ આર્ડિસ અથવા તો જ્યાં સોદા કરાયા હોય ત્યાંની પ્રાદેશિક આર્ડિસના
રોકાણકાર ફરિયાદ કષ (ઈન્વેસ્ટર ગ્રીવન્સ સેલ) માં નોંધાવી દેવા. રોકાણકારને નિર્હિત ઈન્વેસ્ટર
કમ્પનેટ ફર્મ-માં સંબંધિત ડૉક્યુમેન્ટ નેવા કે કાન્ટ્રોક્ટ નોટ અથવા ખરી/વેચાણ નોદસ રજૂ
કરવાં જરૂરી છે.

એકસાંજે લવાહીની પદ્ધતિથી પણ પ્રોકર અને તેમના કલાયન્ટ વચ્ચેના વિવાદ ઉકલવાની સુવિધા
આપે છે. એમાં એકસાંજેના બાધ-લોઝ મુજબ કલાયન્ટ અને પ્રોકર વચ્ચેના વિવાદો ઉકલાય છે.

સરકારી સિક્યુરિટી પર કેટલી કમાણી થાય ?

સરકારી સિક્યુરિટીઝનું અંકિત મૂલ્ય હોય છે, પણ તેમના લે-વેચ અમુક કિમતે થાય છે. જ્યારે
કોઈ રોકાણકાર સિક્યુરિટીજ ખરીદ્દ છે ત્યારે તેણે તેનો પ્રવર્ત્તન ભાવ ચૂકવણાનો હોય છે જે
અંકિત મૂલ્ય કરતાં વધુ કે ઓછો હોઈ શકે. રોકાણકાર જે સિક્યુરિટી ધરાવતા હોય તેના અંકિત
મૂલ્ય પર કૂપન રેટ મુજબ વ્યાજ મેળવશે. એ જ રીતે પાક્તી મુદ્દતે રોકાણકારને અંકિત મૂલ્ય
મુજબ રકમ મળશે; અને નહીં કે તેમણે રેકેલી મૂડી.

સિક્યુરિટી પરની કમાણી, મૂડીરોકાણની પાક્તી મુદ્દતે બિપન એટલે કે થીલ્ડ-ટૂ-મેચ્યોરિટી
(વાયર્ટીએમ) દ્વારા નિર્ધારિત થાય છે; વ્યાજ દર દ્વારા નહીં. રોકાણકારો અમારી વેખસાઈટ
www.nseindia.com ની મુલાકાત લઈને થીલ્ડ કલક્યુલેટરના ઉપયોગથી, એનએસઈ પ્રોકર દ્વારા
ઈશ્યૂ કરાયેલી કાન્ટ્રોક્ટ નોટમાં પૂરી પડાયેલી માહિતીના આધાર થીલ્ડ-ટૂ-મેચ્યોરિટી શોધી શકે છે.

આરે સરકારી સિક્યૂરિટીઝમાં શા માટે મૂડીરોકાણ કરવું જોઈએ ?

હાતમાં, નિયત આવક (ફિક્સેડ ઇન્કમ) સિક્યૂરિટીઝના ધૂટક રોકાણકારો પાસે મૂડીરોકાણના નીચેના વિકલ્પો છે :

વિકલ્પ	પ્રવાહિતા	સુરક્ષા	કમાણી	લાગુ કર
કંપની ડિપોઝિટ્સ	નહીં	ઓછીથી મધ્યમ	રેટિંગને આધીન મહત્વમાં ૧૦%	રૂ.૨૫૦૦/- થી વધુ આવક પર ટીડીએસ
પોસ્ટ ઑર્ડિસ / મંથળી ઇન્કમ સ્કીમ/એનાયેસરી	ઓછી	ઉંચી	વાર્ષિક ૬%	ટીડીએસ નહીં (કલમ ૮૦ એલ હેઠળ લાભ)
પીપીએફ	નહીં	ઉંચી	વાર્ષિક ૬%	કર્મચારી
આરબીઅન્ડ રિટીફ બોન્ડ્સ	ઓછી	ઉંચી	વાર્ષિક ૮%	કર્મચારી
ટેક્સ-ફી બોન્ડ્સ	નહીં	ઉંચી	વાર્ષિક ૭%	કર્મચારી
બેન્ક ડિપોઝિટ્સ	મધ્યમથી માંડી ઉંચી	મધ્યમથી માંડી ઉંચી	૬-૭ % (મુશ્કેતી અધારિત)	રૂ.૫૦૦૦/- થી વધુ કમાણી પર ટીડીએસ (કલમ ૮૦ એલ હેઠળ લાભ)
સરકારી સિક્યૂરિટીઝ	ઉંચી	સહૃથી ઉંચી	૬.૫૦ % (આશરે) ૨૦ વર્ષ માટે	ટીડીએસ નહીં (કલમ ૮૦ એલ હેઠળ ૩૦૦૦ નો વધારાનો લાભ)

રોકાણકાર નીચેના હેતુસર સરકારી સિક્યૂરિટીઝમાં મૂડીરોકાણ કરી શકે :

- મૂડીરોકાણનો સારો માર્ગ.
- સખ્તાંગિક સલામતી.
- નિયમિત દા છ મહિને આવકનો પ્રવાહ.
- પરતખરીદ સુધી વારણ કરી રખાય તો ખાતરીબધ થીલ દૂ મેચ્યોંદિયી.
- મૂળ પર કોઈ કરકપાત (ટીડીએસ) નહીં.
- આવકવેરા વધારાની કલમ ૮૦ એલ હેઠળ રૂ.૩૦૦૦/- નો વધારાનો આવકવેરા લાભ.
- જોખમની વહેંચણી
- લે-વેચ દ્વારા પ્રવાહિતા

ચાલો આપણે ૧૨% લાયોચાર્ટ ૨૦૦૮ નું એક ઉદાહરણ લઈએ. ૧ જૂન, ૨૦૦૨ ના રોજ મુજબ તેની ખરીદ કિ માત છે રૂ.૧૨૨.૫૨ (કિમતા રૂ.૧૦૦ દીઠ ક્લોટ થાય છે). જે ઉપરોક્ત સિક્યૂરિટી ધરાતનાર કોઈ ઇન્વેસ્ટરે તેને ૧૪ જાન્યુઆરી, ૨૦૦૩ ના રોજ વેચી હોત તો તેને રૂ.૧૩૦.૨૮ ની વેચાણ કિ મત મળી હોત જે ૧૮.૦૬% ની વાર્ષિકીકૃત કમાણી થાત. એ ઉપરાંત ઇન્વેસ્ટરને અંકિત મૂલ્ય પર ૧૨% ના દરે જે અર્વવાર્ષિક વ્યાજ ચુકવાનું હોય, તે વધારાનું.

હવે, જે ઇન્વેસ્ટરે તે મૂડીને ઉપર દર્શાવ્યા મુજબના અન્ય માર્ગે રોકી હોત તો તેમને ૭-૮% વચ્ચે હોય તેવી ઓછી કમાણી થાત.

બીજું, સરકારી સિક્યૂરિટીઝમાં મૂડીરોકાણનો વધારાનો લાભ એકે તેમાં સરળતાથી પ્રેરણીકે બહાર નીકળી જઈ શકાય, એથી ઇન્વેસ્ટરને પોતાની મૂડીની વધુ પ્રવાહિતા મળે છે. જ્યારે અન્ય નિયત

આવકનાં મૂડીરોકાણોમાં વિવિધ સમયગાળાની બાંધી મુદ્ત (લૉક-ઈન પીરિયડ) હેઠ છે અને તેમને પાકતી મુદ્ત સુધી ધારણ કરી રખાય તો તે વધુ લાભદાયક બને છે.

છૂટક રોકાણકારો માટે સરકારી સિક્યુરિટી ઉપલબ્ધ કરાવવાનું મહત્વ :

- સરકાર માટે લાંબા ગાળાનું બંડોળ બીજું કરવાનું ડિફેન્ટી સાચન.
- છૂટક રોકાણકારોને લાંબા ગાળાના મૂડીરોકાણનું અસરકારક અને સરળતાથી પહોંચી શકાય તૈવું સાધન પૂરું પાડે છે.
- વિવિધ વર્ગોના રોકાણકારો માટે સ્થિર ડેટ માર્કેટ વિકસાવે છે.
- મૂડીરોકાણના તરાહાના વિસ્તાર અને ઓંડાણનું નિર્માણ કરે.
- પ્રાઇમરી અને સેક્યુરિટી માર્કેટમાં અસરકારક પ્રાઇસ ડિસ્કવરી મિકેનિકમ (ભાવ જાણકારી પ્રણાલી) પૂરી પાડે છે અને એ રીતે, વર્તમાન સિરટમને મજાખૂત બનાવે છે.
- જોખમની વહેંચણી માટે દલાતીનો ઓછો ખર્ચ

અનારોડ મારફત રિટેલિંગના લાભ

- અનારોડ ના રાજ્યવ્યાપી ટ્રેડિંગ નેટવર્કને લીધે વ્યાપક પહોંચ, જેમાં 200 થી વધુ સહિત બ્રોકરો 300 શહેરોમાં પથરાયેલા છે.
- સ્કુલન આધારિત, નામોલ્ટેખ વિનાના ઔર્ટર આવિત સિસ્ટમથી રોકાણકારો 8 થી વધુ વર્ષોથી પરિનિત છે.
- ટ્રેડ મચિંગ પ્રાઇસ-ટાઈમ પ્રાયોરિટીના ન્યાયી અને પારદર્શક સિદ્ધાંતોના આવારે
- એક 9 દિવસે એ જ સિક્યુરિટીમાં ખરીદી અને વેચાણના સોદાનું નેટિંગ માન્ય (ફક્ત નેટ આઉટરટન્ડિંગ પોઝિશનનું સેટલમેટ)
- જવાબદારીઓનું સેટલમેટ રોલિંગ ધોરણે (3 + 3 દિવસ)
- જવાબદારીઓનું સેટલમેટ એનારોડીની સંપૂર્ણ માલિકીની સભ્યાદીયરી મારફત, જે એક અલગ ગેસ્ટી બંડોળ દ્વારા નાણાકીય પતાવણની ગેસ્ટી આપે છે.
- બિનારોડી સ્વરૂપની સિક્યુરિટીઝનું સેટલમેટ ફક્ત ડિપોઝિટરી મારફત.

રિટેલિંગનું ભવિષ્ય

1. સિક્યુરિટીઝના વ્યાપક વિતરણથી રિટેલ ડેટ માર્કેટ અને કગળનું વિસ્તરશે.
2. અનારોડ સ્કુલન આધારિત, નામોલ્ટેખ વિનાના ઔર્ટર આવિત સિસ્ટમથી સરકારી સિક્યુરિટીઝના રેટિંગમાં પારદર્શકતા અને પ્રવાહિતા આવશે.
3. વ્યાપક ભાગીદારીના કારણે અસરકારક પ્રાઇસ ડિસ્કવરી.
4. રોકાણકાર જનતા માટે જોખમની વહેંચણી અને આવકનો પ્રાવાહ.

નેશનલ સ્ટોક એક્સચેન્જ એંડ ઇન્ડિયા લિમિટેડ

‘એક્સચેન્જ પ્લાન્ટ’, વાંડ્રા-કુલ્લા કોમ્પ્લેક્સ, વાંડ્રા (પૂર્વ), મુંબઈ - 400 049. ભારત

ફોન : 91-22-2646 8100-8114 • ફેક્સ : 91-22-26468120

વેબસાઈટ www.nseindia.com

ક્રેડિટ રેટ 2003